

ע"ה תורת מלכות

ע"ה תורת מלכות

ויהי ביום השמיני וגו'.

(נא) ותשלם כל המלאכה וגו'. ותשלם המלאכה אין כתיב כאן, אלא כל המלאכה, מלאכת ששת ימי בראשית שלמה, דנתיב (בראשית ב'): מכל מלאכתו

במס' מגילה (דף י' ע"ב) תניא אותו היום היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ, כתיב הכא

אשר ברא אלהים לעשות, ועשה אין כתיב כאן, אלא לעשות, עדיין יש מלאכה אחרת, וכיון שבא שלמה ובנה את בית המקדש, אמר הקב"ה עבשתי שלמה מלאכת שמים וארץ, לכך נקרא שלמה שהשלים הקב"ה מלאכת ששת ימי בראשית לתוך מעשה ידיו ג.)

ויהי ביום השמיני, וכתיב התם ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. נ"ל עפ"י הא דאיתא במדרש [רבה בראשית י"ט ז'] בפסוק וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך וגו', עיקר שכינה בתחתונים היתה, כיון שחטא

על ידו הקרבנות. וכן גם שם היו מורים סוד הגמולות הסודים, כמו דאיתא ב', ולקוט שמעוני ב' ר"א: גם שלמה המלך ראה שמדת גמולות הסודים גדולה לפני הקב"ה. לפיכך כשבנה בית המקדש בנה שני שערים אחד של התנאים ואחד של אכלים ושל מנודים. והיו ישראל יושבים בשבתות בין השערים הללו, הנכנס בשער של התנאים היו יודעים שהוא חתן. והיו אומרים לו: השוכן בבית הזה ישמחך בכנים ובכנות, ותכנס בשער האכלים ולא היה שפמו מכוסה היו יודעים שהוא מנודה, והיו אומרים: השוכן בבית הזה יתן בלבך לשמוע דברי חבירך ויתן בלב חבירך שיקרובך. כדי שיצאו כל ישראל ידו חובתן בגמולות הסודים. ואם היה שפמו מכוסה היו יודעים שהוא אבל והיו אומרים לו השוכן בבית הזה יתחמך ומשחרב בית המקדש התקינו הכמים שיהיו התנים ואכלים חולכים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ואנשי המקום רואין את החתן ומשמחין אותו. ורואים את האבל ויושבים עמו לארץ, כדי שיצאו כל ישראל ידו חובתן בגמולות הסודים, ועליהם הוא אומר: ברוך אתה ד' נותן שכר טוב לגומלי חסדיו. — ולכן שפמנו שמבית המקדש יצאו אלו השלשה

והשנים בזה אפשר לומר שזהו לפי מה דאיתא בפרקי דר"א: עד שלא נברא העולם והיה הקב"ה בלבד ועלה במחשבתו לברוא את העולם, והיה מתרים לפניו את העולם ולא היה עומד עד שברא את התשובה. — ואם כן נמצא ההתשובה השליטה למעשה בראשית. נפמנו שביהמ"ק היה המקום המוכן לתשובה לכן שפיר אמרו שעל ידו מלאכת ביהמ"ק נשלמה מלאכת ששת ימי בראשית.

אדה"ר נסתלקה שכינה לרקיע הראשון, עמד קין וחטא נסתלקה לרקיע שני, עמד דור אנוש נסתלקה לרקיע ג', דור המבול נסתלקה לרקיע ד', דור הפלגה נסתלקה לרקיע ה', סדומיים נסתלקה לרקיע ו', מצריים נסתלקה לרקיע ז'. ועמדו ד' צדיקים והורידו אותה לארץ ואלו הן, אברהם יצחק ויעקב, לוי קהת עמרם ומשה וכו'. ויוכן

ועוד מעם בדבר כי חרו אמרו באבות ב"א: על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמולות הסודים. — תנח"ך כשהקב"ה ברא את העולם מסר אותו ליד האנשים שהם יגמרו אותו על ידו אלו השלשה דברים שמקמדינו את העולם. והנה בבנין בית המקדש נגמרו אלו השלשה דברים, כי שם חרו היה מקום התורה. כי הסגמדינו ושבו בלשכת הגזית, ושם היה מקום העבודה

כי עתה שנגמר המשכן שעי"ז ירדה שכינה לארץ כמ"ש [שמות כ"ה ח'] ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, לכן היתה השמחה לכני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ.

שהיתה אז הכוונה העליונה יח"ש להשרות שכינתו בתחתונים, אלא שע"י עושי רשע נסתלקה למעלה למעלה, ועתה הנה שבה למקומה כפי הכוונה הראשונה שהיתה בשעת בריאת שמים וארץ.

להבדיל בין השמא ובין השהור

שני חלקי הפרשה

את פרשת שמיני ניתן לחלק לשני חלקים.

ע"ה תורת מלכות

החלק הראשון עוסק ביום השמיני, יום חנוכת המשכן, שהגיע לאחר שבעת ימי המילואים בהם הכשיר משה את אהרן ובניו לעבודת המקדש. כעת, סוף סוף, לאחר המתנה ארוכה של שבוע ימים הם החלו לעבוד ביום השמיני, אולם בעקבות הקרבת האש הזרה של נדב ואביהוא, השמחה הפכה ליגון.

החלק השני של הפרשה, עוסק ביחס לעולם החי - בנושא אכילה וטומאה.

מעניין שבשני חלקי הפרשה מופיע פסוק דומה. לאחר פרשיית נדב ואביהוא נאסר על הכהנים לשתות יין: "וַיֵּן וַשְׂכָר אֶל תְּשֵׁת אֹתָם וּבְנֵיהֶם אֲתָם בְּבֹאֲכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תִתְּנוּ חֶקֶת עֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם". מטרת האיסור, כדי שיוכלו "להבדיל בין הקדש ובין החול ובין השמא ובין השהור". ההבדלה דורשת דעה ברורה, שהרי "אם אין דעת - הבדלה מניין?" (ירושלמי ברכות ה, ב). פסוק כמעט זהה מופיע גם בחלק השני של הפרשה: "להבדיל בין השמא ובין השהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל". ניתן לומר אם כן, שההבדלה היא מכנה משותף בין שני חלקי הפרשה.

הבדלה וקדושה

ההבדלה מביאה לקדושה. כך, למשל, הקב"ה מבדיל את אהרן ובניו בכדי להקדישם וכך גם קדושתו של יום השבת באה לידי ביטוי בהבדלתו משאר ימות השבוע. ככל יום שבו אומרים קידוש בתחילתו, אומרים גם הבדלה ביציאתו. הקדושה וההבדלה

(1)

50

1 ברכות יחד. כל קדושה דורשת היבדלות מסוימת מהמדרגות הנמוכות ממנה.

2 כן, גם עם ישראל נפגש עם קדושתו על ידי ההיבדלות ממדרגות החיים הנמוכות ממנו. המדרגה עליה מדברת פרשתנו היא עולם החי. את רוב בעלי החיים אסור לנו לאכול. גם כאשר ישנו בעל חיים המותר לאכילה, ישנה מסכת ארוכה של הלכות המעכבת את האכילה הפשוטה - שחיטה, בדיקת טרפות, איסור דם, איסור בשר בחלב ועוד. אגב, גם לאוכל מהצומח יש הרבה פרטי דינים, כמו עורלה, תרומות ומועשרות וחלה. מטרתם של כל העיכובים האלה היא להעביר לנו מסר - בשביל לחיטוש עם הקדושה, יש צורך ליצור הבדלה. וביחס לעולם החי, ההיבדלות תיעשה סביב סוגיית האכילה.

3 האכילה מתבצעת גם אצל בעלי החיים, אנו אוכלים והם אוכלים, בנושא זה שווה האדם לבעלי החיים. ועל כן, דווקא בנקודה זו של קרבה לעולם החי, יש צורך לחדוד את ההבדלים. אנו לא חיות, יש לנו זהות שונה ומיוחדת, וההבדלה מחדדת ושומרת על הזהות. באמת, מעניין לשים לב שבכל העולם בני האדם אוכלים באופן שונה מבעלי החיים. הם מעבדים, מבשלים, אופים ובעצם מטביעים חותם אנושי על האוכל, ולא פחות מכך על צורת האכילה - צלחת, סכום, מקלות אכילה וכו'.

4 מה שנוכח כאנושות כולה, נכון שבעתיים בעם ישראל. בנוסף לפעולות האנושיות הרגילות, יש לנו עולם שלם של הנחיות המורות מה אסור ומה מותר. הנחיות השומרות עלינו ומכדילות אותנו מהעולם החייתי, לבל ישפיע על אישיותנו.

5 כך למשל, החיות הטורפות והעופות הדורסים, כולם אסורים באכילה, על מנת להרחיק מאיתנו כל מוטיב של רדיפה וטרף בחיינו. אסור לאכול דם, כאשר בו זרימה הנפש החייתית, שהרי "הדם הוא הנפש" (דברים יב, כג). כל ההגבלות והאיסורים והוסכים יחד למערכת שלמה ומרהיבה של עיבוד וזיקוק האוכל הנכנס לגופנו, גניצבת בפנינו על מנת להתאים את רגעי האכילה לרמת הקדושה הראויה לאדם.

6 כי המאכלות האסורות מכניסים טומאה בלבו ובנפשו של אדם... ומסלקת ממנו הדעה האמתית ורוח השכל שהקדוש ברוך הוא נותן לחסידים, כמו שאמר הכתוב: 'כי ה' יתן חכמה', והנה הוא נשאר בהמי וחומרי, משוקע בגסות העולם הזה.

51

1 והמאכלות האסורות יתירות בזה על כל האיסורים, כיוון שהם נכנסים בגופו של האדם ממש ונעשים בשר מבשרו. (מסילה ישירים פרק יא)

2 דקדוק בשמירת כשרות משמעו פעולה חינוכית, שמטרתה לשמור על הנפש, לפתח את התרבות האנושית ולהפוך אותה למוסרית יותר. "והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ".

קדושה וברכה

3 הקדושה קשורה קשר הדוק לא רק להבדלה, אלא גם לברכה. יום השבת, היום הקדוש מכולם, הוא גם יום הברכה: "ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו" (בראשית ב, ג). "לקראת שבת לכו ונלכה כי היא מקור הברכה" (קבלת שבת, לכה דודי). גם בית המקדש, ביתה של הקדושה, ממנו באה הברכה לעולם: "כי שם צוה ה' את הברכה" (תהילים קלג, ג). ממילא, דווקא הכהנים, "כהניך הקדושים", הם המופקדים על נשיאת הכפיים לברך את עם ישראל באהבה.

4 אדם השומר על הקדושה שבו, גם מפיץ ברכה אל סביבתו. כאשר נשמרת זהותנו האנושית, מתפשטת הברכה אל עולם החי. מציאותם של אנשים עדינים יותר באכילתם, מביאה ברכה לעולם הטבע כולו. בזכות ההתקדשות גם החיות משתנות לברכה, "וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ידבץ" (ישעיה יא, ו). באחת מאגרותיו (אגרת שא), כותב הרב קוק שכאשר אדם מקדש את נפשו, אפילו החיות הטורפות פחות מזיקות ומתנהגות בצורה יותר עדינה, משהו נרגע בזכות אנשים שמתעלים.

ניצוד להתקרב

1 עם זאת, כשם שיש להבדיל בין מדרגת האדם למדרגות נמוכות יותר, כך לא פחות חשוב להבדיל בין מדרגתו למדרגות הגבוהות ממנו.

2 על נדב ואביהוא נאמר: "בְּקִרְבָּתְךָ לִפְנֵי ה' וְיָמְתוּ" (ויקרא טז, א), בני אהרן התקרבו יתר על המידה, ללא הבדלה. גם כשמתקרבים צריך להבחין בהבדלים ולנהוג בהתאם לכך. בני אהרן חטאו באי-הבלטת המרחק והפער שיש בין בני האדם לעולם העליון.

דווקא כאשר מתקרבים יש צורך להבדיל.

גם איסורי הקרבה והחיתון בין בני משפחה, המופיעים בהמשך ספר ויקרא, מבליטים את הזהירות בה אנו צריכים לנקוט דווקא במקומות בהם יש קרבה. ואכן, הפעולות הראשונות אותן עושה הקב"ה כבריאית העולם, עוסקות בהבדלה: בין אור לחושך ובין מים עליונים למים תחתונים, זהו השורש לכל הבריאה כולה, לכל הברכה כולה.

אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ... כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים - אמר הקדוש ברוך הוא: אילמלא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל דבר זה, שאין מטמאין בשרצים - ד"י. (בבא מציעא סא ע"ב)

ויישתמחו ויהטאוהו כראשון. פירש"י ז"ל כעגל שלו. הכוונה יש לדמר בפשיטות, כבר אמרו חז"ל בענין למוד התורה בכל יום יהג בענין כחדשים (פס"ו ואתחנן ו, ו), ואל תקרי מורשה אלא מאורשה (ברכות נו, א) שתהא חביבה עלינו ככלה חדשה. וכן דרך אנוש שדבר הבא לו מחדש בפעם ראשונה חביב עליו ביותר, אמנם בפעם שנייה כבר נתקררה האהבה קצת. והנה פשוט שהקרבת הראשון שעשה אהרן אחרי הכנות הגדולות היה עושה בהתלהבות שלהבת יה עד אין לשער, והודיענו חובה הקדושה שלא עוממה גחלתו וגם את השני עשה בעוזו אהבתו כראשון. וכולל עוד

לא קצוניות אלא מתינות. היה אמנם צורך לצמצם שוט, שלא יהיה האמצעי הבלעדי בידי המורה, אבל הצדקה להטמא את המורה רחלי רבה יותר ענייני

וידום אהרן

ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה' לאמר בקרבי אקדש ועל פני כל העם אקבד וידם אהרן.

וידום אהרן - קבל שכר על שמירתו. ומה שכר קיבל, שנמייחד עמו הדיבור, שנאמרה לו לצדו פרשת שמוי יין.

אהרן הכהן התגלה במלוא הדרו בהתנהגות בלתי נתפסת זו, עד שמצינו כי קיבל על כך שכר מיוחד, ועלינו לדעת מהי המעלה הגדולה כל כך, ומה ניתן לנו ללמוד מזה.

הנה מצינו בשני מקומות בגמרא סיפורים על תנאים קדושי עליון, שהיתה להם אמונה תמימה בבורא עולם, ולא התפעלו מכל מה שעבר עליהם אפילו אם היו אלה צרות ונסיונות, אלא בטחו בהקדוש ברוך הוא לגמרי, ובכל זאת מצינו כמה וכמה חילוקים ביניהם שיש לעמוד עליהם

8

7
ב
נחמ

6

6

6

כל מה שעושה ה' לטובה הוא עושה

בגמרא בברכות (ס ע"ב) מובא: לעולם יהא אדם רגיל לומר כל מה שעושה ה' לטובה הוא עושה, וכשם שהיה רבי עקיבא נוהג לומר, ומספרת הגמרא, פעם אחת היה הולך רבי עקיבא בדרך, וכאשר הגיע לעיר אחת ביקש מאנשי המקום שיתנו לו מקום ללון, ואף אחד מהם לא נתן לו את רשותו ללון בביתו עד שנאלץ ללון באותו לילה בשדה, אמר רבי עקיבא, כל מה שעושה ה' לטובה הוא עושה.

באותה העת היו עמו, תרנגולת, חמור ונר. תרנגולת, להקיצו משנתו. חמור לרכב עליו, ונר להאיר לו. לפתע נשבה רוח חזקה וכיבתה את נרו, בא חתול ואכל את התרנגולת, בא אריה וטרף את החמור, נותר רבי עקיבא בחוסר כל, לא היתה לו עוד תרנגולת שתעיר אותו משנתו, לא חמור לרכב עליו ולא נר שיוכל ללמוד תורה לאורו.

בכל זאת אמר רבי עקיבא, כל מה שעושה ה' לטובה הוא עושה! בלילה הגיעו שודדים לאותו מקום, ולקחו בשבי את כל אנשי העיר, אמר רבי עקיבא לתלמידיו לאחר מכן, וכי לא אמרתי לכם כל מה שעושה ה' לטובה הוא עושה.

גם זו לטובה

מעשה נוסף מובא בגמרא בתענית (כא ע"א): מפני מה היו מכנים אותו "נחום איש גז", שכל מאורע שהיה קורה לו אפילו רע, היה אומר גם זו לטובה, ומספרת הגמרא שפעם אחת ביקשו היהודים לשלוח דורון לקיסר, אמרו מי ילך, והחליטו לשלוח את נחום איש גז זו באשר מלומד הוא בניסים.

שלחו בידו תיבה מלאה אבנים טובות ומרגליות, ובדרכו לקיסר לן באחת האכסניות בדרך, בלילה קמו אנשי הבית, פתחו את תיבתו וגילו שמלאה היא באבנים טובות ומרגליות, נצצו עיניהם והחליטו לרוקן את כל תכולתה ולמלא אותה בעפר בכדי שלא ירגיש במעשיהם.

בבוקר קם נחום איש גז והמשיך בדרכו לקיסר, וכאשר בא לפני הקיסר פתחו את התיבה ששלחו לו היהודים, והנה כולה מליאה בעפר. נפגע הקיסר ואמר, היהודים צוחקים עלי, וביקש ברוב כעסו להרוג את כל היהודים.

ובכל זאת אמר נחום איש גז, גם זו לטובה!

בא אליהו הנביא ונדמה לקיסר בדמות אחד מאנשיו, ואמר לו, שמא עפר זה הוא מהעפר של אברהם אביהם שהיה נהפך לחיצים וחרבות כאשר היה זורקו על אויביו, וכמו שאמר הכתוב (ישעיהו מא, ב): "יתן כעפר חרבן קשך נידף קשתו".

היתה מדינה אחת שלא הצליח הקיסר לכבוש אותה מעולם, והלך לנסות אולי יצליח לכבושה על ידי עפר סגולי זה, ובאמת נהפך העפר לחיצים והצליח לכבוש לראשונה את אותה המדינה, מיד נכנס לבית גנזיו, ומילא את תיבתו של נחום איש גז זו באבנים טובות ומרגליות, ושלחו חזרה לעירו בכבוד גדול.

ההבדל בין רבי עקיבא לנחום איש גז

ויש לדקדק בשינוי הלשונות בין רבי עקיבא לנחום איש גז, רבי עקיבא היה אומר: "כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא הכל לטובה", ואילו נחום איש גזו מידה אחרת היתה לו שאמר: "גם זו לטובה", הלא דבר הוא.

עוד יש לעמוד בחילוק המעשה, שאצל רבי עקיבא באמת היו לו דברים רעים שלא ישן בבית אלא בחוץ, כבה נרו והיה שרוי בחושך וכן איבד את חמורו ותרנגולו, אלא שעל ידי כל המאורעות הקשים שפקדו אותו, נסבב שניצול מן הליסטים. אמנם אצל נחום איש גזו לא היו לו כלל הפסדים, ואדרבה בזכות העפר שהביא, המלך ניצח ושמח הרבה במתנה זו יותר מכסף זהב. מדוע באמת רבי עקיבא הפסיד ואילו נחום איש גזו לא הפסיד כלל.

נראה הביאור, רבי עקיבא אמר: "כל מה שעושה ה', לטובה הוא עושה", כלומר, אף כאשר עושה רעה הרי תכליתו היא לטובה. הוא עושה לנו פעמים רעה, אלא שמרעה זו יוצאת בסופו של דבר הטובה. אמנם נחום איש גמזו אמר: "גם זו לטובה", כלומר, גם הרעה בעצמותה הרי היא טובה. לנחום איש גמזו היתה מעלה יתירה שחשב את הרע בעצמו לטוב. 6

זהו ההבדל בין המאורעות שאירעו לנחום איש גמזו לאלו של רבי עקיבא, נחום איש גמזו לגודל הגיעו למעלה זו שבכל דבר ראה רק את הטוב בעצמו, זכה שלא היתה לו כלל רעה, אלא הרעה עצמה היתה הטובה, אולם רבי עקיבא שראה בקורות אותו רעה, אלא שהבין שתכלית הרע מובילה בסופו של דבר לטובה, אכן כך נעשה עמו, והיו לו רעות כמו איבוד התרנגול והחמור, אלא שהיתה תכליתם טובה, כיון שעל ידי הפסד זה באה לו הישועה שניצול מן הליסטים.

הרע שבעינינו הוא הטוב האמיתי

מידה זו של נחום איש גמזו, הינה המעלה הגדולה יותר, כי מה שבעינינו נראה רע, הרי הוא הטוב האמיתי והברור. מה שנראה לעינינו כמידת הדין, הרי זה עצמו מידת רחמים, כמו שנאמר בילקוט שמעוני (ישעיהו רמז תיז) לבאר את הכתוב: "אודך ה' כי אנפת בי", דרש רב יוסף, במה הכתוב מדבר? בשני בני אדם שהלכו לסחורה, ישב לו קוץ לאחד מהם ברגלו, התחיל מחרף ומגדף, לימים שמע שטבעה ספינת חבריו בים, התחיל מודה ומשבת, לכך נאמר: "ישוב אפך ותנחמני". 4

עוד מובא בגמרא (פסחים נ ע"א): "אמר רבי אחא בר חנינא: לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה, על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת. לעולם הבא – כולו הטוב והמטיב." 24

ומבואר בזה, כי אף על פי שהיום מברכים ברכת "דיין האמת" על בשורות רעות, אכן לעתיד לבוא יברכו גם על דברים רעים, ברכת "הטוב והמטיב", כיון שלעתיד לבוא יראו בצורה מוחשית שכל הדברים שלכאורה הם רעים, הרי כולם חסד ורחמים.

החילוק בין אברהם אבינו למשה רבינו

כיוצא בזה ממש התרחש בעקידת יצחק, שלצופה מן הצד היה נראה שמידת הדין אומרת: "קח נא את בנך את יחידיך אשר אהבת את יצחק. והעלהו שם לעולה", אמנם אדרבה, דווקא על ידי העלאתו לקרבן, נעשה יצחק ראוי להוליד כמבואר בחז"ל, ואם כן לא רק שיצחק לא נלקח ממנו אחר שהתעוררה אצלו תמיהה על הבטחת בשורת הזרע, אלא שבמעשה העקידה עצמו נתקיימה בשורת הזרע של הקדוש ברוך הוא לאברהם.

ועל דבר זה נתפס משה רבינו עליו השלום שטען לפני הקדוש ברוך הוא (שמות ה, כב-כג): "למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתי. ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך", ואמר לו הקדוש ברוך הוא (מובא ברש"י שם ו, א): "הרהרת על מידותי, לא כאברהם שאמרתי לו כי ביצחק יקרא לך זרע, ואחר כך אמרתי לו העלהו לעולה, ולא הרהר אחרי". 16

הרי שטענתו של הקדוש ברוך הוא על משה רבינו היתה, שהיה עליו להבין כי דווקא מחמת שמאז בא לדבר אל פרעה, הוא רק הוסיף להרע לעם ישראל, זו עצמה סיבת הגאולה וכמו שנתברר לאחר מכן שקושי השיעבוד גרם ליציאת מצרים קודם זמנה, ועל כן טען לו הקדוש ברוך הוא, מדוע אתה הרהרת אחר מידותי, ואינך כאברהם שלא הרהר כלל, ואף שם בזכות "והעלהו שם לעולה" שהיה נראה כמידת הדין, על ידי זה עצמו נתקיים "כי ביצחק יקרא לך זרע" אשר כל כולו מידת הרחמים. 24

(11) 11

בפרשתינו לעומת זאת, נמצאנו למדים מאהרן הכהן כי מידה שלישית היתה לו, למעלה משני דרגות אלו, רבי עקיבא היה בטוח בכל דבר שקרה איתו כי תכליתו היא לטובה, למעלה מכך, נחום איש גם זו אשר ראה בכל דבר את הטוב בעצמו.

אמנם אהרן הכהן מעלה יתירה היתה בו, שלא היה עושה חשבונות שמים כלל, לא היה מחשב בדעתו כלל אם תכלית הדבר לטוב או שבדבר זה עצמו מונחת הטובה, אלא היה מקבל על עצמו דין שמים באהבה ללא שום עשיית חשבון אישי ונסיון להבין מה הולך כאן.

זוהי הדרגה הגבוהה שאין למעלה הימנה, וזהו "יודום אהרן", שתיקה מוחלטת, אינו מציב עצמו כבעל דין בדבר כלל, אין זו שתיקה רק מדיבורים, אלא דממה מוחלטת, ללא שום מחשבות, למה זה קרה לי? ואיך מסתדרת כזו טרגדיה בדיוק ביום הקמת המשכן? אין שאלות, אין טענות, אין דיבורים ואין מחשבות, רק דבר אחד - "יודום אהרן"!

זו היתה מעלתו הגדולה אשר בעבורה זכה אהרן שנתייחד עמו הדיבור, וכמו כן זכה לפרשת איסור טומאת קרובים כמו שנתבאר.

וידבר סי אל משט ולא אסכן לאמר אליסם דבר וכו' זאה סחיס ויש לרקק מאו לאמר אליסם וסנרלס דכנס רשיי זיל כהנ על פסוק כאלך וקדחתי לך אשם מינקס מן ספבריוס ססחזירמו על מזכרוס כרבה לניק ולא ינק לטי ססוט פסוד לדבר פס סשניס לסיכך לא רלס לניק מממא משום ספסוד לנכא לישראל מפי סשניס וסרמבין סקדוט כהנ פס סססרס לנו כסורס אלו ספסאוס משיס סאלו מולידוס סבס אכזרווס צנוף כרס וישראל פס קדוט לריכין לסיוס לרס מדה סססוד ולססוד לנכא פסוד סקדוט צרוך סוא לדבר פס כל אש מערלל כפו סלמך ונכאו צניכס ונכוסוכס ומלל כיון ססקדוט צרוך סוא ידבר ממסס ואך שיד סססס סלכל ממא ידבר ממו סשניס. וכו' סרמ וידבר כו' לאמר אליסם סרמו סלמי פסוד לאמר אליסם לכל אמר ואלמר ויכך לא יאלכו דבר ממא:

(12) 12
118

כיל השריון השריון על הארץ שמיך

ווא לא יאכל (יא, 18)

מסופר על הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, שפעם שאל אותו הנסיך: איך אוזם יש לכם דינים שאינם מתיישבים על פי השכל וההגיון ואין להם טעם. שהוי אצליכם תולעת שפירשה מן הפרי, יש לה דין שרץ השורץ על הארץ וחייבים עליה כמה מלקיות, ואם לא פירשה מן הפרי, חשובה לזין כהפרי ואינה אסורה, ואיך השכל יסבול דבר זה שלכאורה מה נשתנה בין התולעת ברגע זו שפירשה?

בששמע הרב את שאלתו, לקח מעל השלחן כף ריקה, ואמר לנסיך שירוק בתוכה, וירק הנסיך בתוכה, ותיכף ומיד אמר לו הרב שיחזיר את הרוק לתוך פיו, אך הנסיך מיאן בטענה שזה מאוס עליו, אמר לו הרב: לדוע הרוק מאוס עליך, והרי ברגע זה הרוק היה בתוך פך, ומה נשתנה קחיחונו בתוף הכף? השיב לו הנסיך, שברגע שהרוק פרש מפיו נעשה מאוס עליו.

ואז אמר לו הרב: ישמעו אוזניך מה שפך מדבר, שכן הדבר בעיני החוליעת, שכל זמן שהיא בתוך הפרי, כיון שלא פירשה אינה נמאסת, אך כיון שפירשה אפילו ברגע אחד נמאסת, ולכן היא אסורה.

ועל פי המעשה הנ"ל הסבירו המפרשים את דברי רבותינו בתלמוד (הגיגה ט"ו) רבי שמעון בן יוחאי אומר: אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן קווייליה ונתעוות, ואי זה? - זה תלמיד חכם הפורש מן התורה.

(12)

כח
היורה

12

16

(6)

וצריך להבין, מה טעם יש בדבר, שאם היה בעל תורה ופירש, קשה לו לחזור?

13

אלא הדבר יבואר על פי המעשה הנ"ל, שתלמיד חכם שפרש מן התורה בשאט נפש בלי שום אונס, הרי שנבדלה ופירשה חמדת התורה מלבבו, כי חמדת התורה משכנה בלב והוא כלי שלה, ונמצא שנמאסה חמדתה אצלו, ואחר שפרשה החמדה מלבבו, קשה לחזור ולשכון בלבבו, כמו הרוק שלאחר שפירש מן הפה, קשה לאדם להחזירו לתוך פיו, אבל אם פירש מן התורה מחמת אונס, הנה חמדתה עודנה דבוקה ונאחזת בלבבו, והרי זה כמו הרוק, שאף על פי שנעקר ונתמלא פיו רוק, הרי הוא בולעו ואינו נמאס אצלו, כיון שעודנו בפיו, ועל כן לזה שפירש מאונס יש לו תקנה לחזור לתורה, אבל אותו שפירש בלי אונס אין לו תקנה (רבנו יוסף חיים בספרו "בנייה" חגיגה דף ט.)

14

שמיני וחודש שנת תרע"ט

החודש הזה לכם ראש חדשים וגו' דברו אל כל עדת ישראל לאמור בעשור לחודש הזה וגו'. הנה כלל בכאן בדיבור אחד שתי מצוות שאינן תלויות זו בזו מצות קידוש החודש ומצות פסח, שהרי אפילו בלי מצות חודש מתנהגת כמו קודם הקביעות עפ"י חשבון לבד נמי ה' יכול לצוותם על מצות פסח, וכמו שצמצנו ביצחק אצ"ה אף שלא קידש חדשים נמי עשה לו יעקבאצ"ה שני גדי עזים

אחד לפסח ואחד לחגיגה שאז זמן פסח ה' כבפדר"א. וכן נמי להיפוך שמצות קה"ת אינה תלויה בפסח. ואפילו כשלא ה' נצטוים כלל על הפסח נמי ה' יכול לצוותם על קידוש החודש:

ונראה הנה יש לדקדק על לשון קידוש החודש מהו. ולא אמר קביעת החודש שישראל קבעין החודש ביום למ"ד או ביום ל"א. וכבר דברנו בזה ולא נשנה אלא בשביל דבר שנתחדש בו. הנה כתיב (קהלת א') אין כל חדש תחת השמש. ואף שאנו רואין שמתחדשים אלנות ודשאים ואומות ובע"ה. אין זה נקרא חידוש. שכך נברא מתחילה כל סדר התולדות שזה יוליד ויוציא את זה ואין זה חידוש. וחידוש נקרא מה שלא ה' בכח התולדות מלפנים. אך ישראל כל ענינם הוא חידוש, שהרי מפאת כח התולדות אברהם ושרה לא היו ראיין לתוליד. וכן יצחק ורבקה יעקב רחל ולאה שהיו עקרות. אי"כ כל עמידת אומה ישראלית בעולם הוא חידוש דבר. וכן יציאת ישראל ממצרים שהיו נחשבים במצרים בלתי שום מציאות אלא כעובד במעי בהמה. ובזמן קטן מאד יצאו לאור עולם ונתהו תיכף לאומה שלימה לכל פריטי, ובמדרש שיר השירים (פ"ד סי' ח') תמן תנינן נותנין זמן לבתולה שנים עשר חודשי. וכאן אתי מלבנון כלה מתומר ולבנים ועשתי כלה. ולא עוד אלא תיכף באותו לילה עודם במצרים תחת רשות פרעה שרתה רוח"ק עליהם ואמרו שירה כמ"ש (ישעי' ל') השיר יהי לכם כליל התקדש תג. והלל נקרא הלל המצרי, ומובן שכל זה אי אפשר שיצמיח מכח התולדות אלא

ונראה שלזה ה' תיקון מה שישראל מונין ללבנה, והזמן נמסר לישראל למלא ולחסר ולעבר כבירושלמי (כתובות פ"א סוף ה"ב) בתולה לאחר ג' שנים אין בתולי חורין ונמנו ב"ד לחסר את החודש או לעבר את השנה בתולי חורין, וע"כ גם זמנם הוא למעלה מסדר ומשטרי המזלות, וע"כ שייך גם בגופים שהם תחת חמת ענין התחדשות. ובה יש לפרש דברי המדרש (ב"ד פ"ו) והפסיקתא א"ר יוחנן לא נברא להאיר אלא גלגל חמה

הוא חידוש ממש, כמו ענין בריאת העולם שנתחדשו הדברים כרגע בלי המשך זמן כבמדרש (ב"ד פ' ג') בדבר ה' וכבר שמים נעשו, כך ה' ענין ישראל ביציאתם ממצרים ולשבעה ימים אמרו שירה על הים ואמרו זה אלי ואנוהו, וכווננו כולם ברוה"ק כבמכילתא (בשלח פ"ו) ונעשו גיוונים מלחם שמים, וכל אלה ה' בימים ספורים מ"ט ימים עד שזכו לקבל התורה וראו את כבודו ושמעו את קולו ית"ש, ואפילו עזרי לב בהכרח יודו שאי אפשר להיות כל אלה בכח התולדות. ובכורתי ששא

ולמה נבראת לבנה אלא לקדש בה ראשי חדשים וראשי שנים, והיינו שכל עצמה של הלבנה נבראה כדי להעלות את הזמן מתחת השמש להיות ברשות ישראל וכו' כ"ל. ובה יש לפרש הלשון קידוש חדשים ולא קביעות חדשים, שקדושה היא הבלדה היינו שמבדילין את זמן החודש מהיות תחת השמים [השמש] כ"ל:

ולפי' האמור מובן שכל עצמו של ענין פסח שישראל נתעלו למיכל אפתורא דמלכא בדילוג וקפיצה שלא עפ"י סדר השתלשלות אלא מבירא עמיקתא לאיגרא רמה בפעם אחת. הכל נמשך מפאת שהזמן נמסר לישראל לקדש ולעבר, וכל עצמו שנמסר קדה"ת לישראל הוא כדי שיהי' כל ענינם בהתחדשות. ע"כ שתי מצוות אלו קשורות זביז:

אזוהו מלך הכוזר כמה היתה המשכת הזמן עד שנתהוה האומה הישראלית לעם שלם, השיב לו שלא ה' בהמשכת הזמן כלל אלא כענין שכתוב ה' אמר יהי אור ויהי אור תיכף. ומ"מ צריך להבין איך היתה האומה הישראלית התחדשות בלי כח התולדות, הלא אין כל חדש תחת השמש, ובהקרח לומר שדוקא תחת השמש אין כל חדש אבל ישראל הם למעלה מהשמש, כי עיקר מהות וצורת ישראל הוא למעלה למעלה. והייתם בעוה"ז היא הכנה לבר כאמרם ז"ל (אבות פ"ד ט"ז) העה"ז דומה לפרודור בפני עוה"ב התקן עצמך בפרודור כדי שתיכנס לטרקלין, וכמו מלבוש שאיננו מעצם האדם אלא הכנה למשירת גופו וליכנס בין אנשים, כן בדמיון זה הוא העוה"ז לישראל. וזה עיקר גדול לישראל שיהי' זכרון זה תמיד בין שתי עיניו:

ולעיקר זה באה מצות הפסח להסב בסעודתא דמלכא באהבה רבה להורות על תכלית הכל, עד שאמרו ז"ל על כוית מצה באחרונה שרומן על עוה"ב אחרית ותכלית הכל, וע"כ פסח לשון דילוג וקפיצה מורה על התחדשות יוצאת מהיקש הסדר והטבע, כך ישראל עם היותם במ"ט שעי' טומאה ולא יכלו להתמחה שלא יפלו בשער הני' דטומאה, באותו זמן עצמו פנים חדשות באו לכאן להיות מסובין אפתורא דמלכא וזה מורה שישראל הם למעלה מהשמש, ולמעלה מהשמש יש התחדשות:

אך מ"מ עדיין אינו מובן, דהתינת התחדשות עצם הנפש שהיא למעלה מהשמש, אבל הרי התחדש הגיע גם לגופו שהיו תחת הזמן והזמן הוא גשמי מסודר בסדר התולדות:

7